

Högskolan i Halmstad
Sektionen för hälsa och samhälle
Medie- och Kommunikationsvetenskap
Grundnivå 61-90hp, 15 hp
Höstterminen 2011

Mediekompetens i gymnasieskolan

En studie om Media Literacy

Handledare: Lennart Hast

Jessica Siwe

Examinator: Ebba Sundin

Abstract

Media Literacy handlar om att vara mediekompetent. Det innebär i sin tur att kunna ta till sig information som man kritiskt granskar, ifrågasätter och värderar. Det innebär också att man ska kunna bilda sig en egen uppfattning kring informationen, kunna argumentera för den och producera ett eget innehåll där källor, resonemang och argumentation framgår. I och med de stora förändringarna av informationsflödet i samhället och den nya kommunikationsteknologin, så har behovet av *mediekompetens* ökat. Eftersom detta är en viktig färdighet för alla samhällsmedborgare i ett demokratiskt samhälle, börjar övning och utveckling av *mediekompetensen* i skolan. I styrdokumentet från Skolverket finns direktiv att eleverna i skolan, framförallt i gymnasieskolan, bland annat ska utveckla förmågan att kunna söka information, kritiskt granska källor, värdera trovärdigheten och kunna diskutera och ta ställning kring olika samhällsfrågor. För att kontrollera att detta verkligen sker och för att se hur *mediekompetenta* eleverna är i gymnasieskolan, har intervjuer med lärare utförts. Alla de intervjuade lärarna undervisar i gymnasiegemensamma ämnen som samtliga elever läser oavsett vilket gymnasieprogram de har valt att gå och som innefattas av direktiv från Skolverket som berör *mediekompetens*. Dessa ämnen är samhällskunskap, svenska, engelska, historia och religion.

I intervjuerna framgår det att lärarna upplever elevernas *mediekompetens* som ganska låg, men att det ändå sker en tydlig utveckling från årskurs ett till årskurs tre. Lärarna anser att det finns ett behov av att utveckla denna kompetens hos eleverna ännu mer eftersom de tycker att det är en viktig färdighet att behärska oavsett vad man väljer att göra i livet framöver. Majoriteten av lärarna tycker dessutom att det ligger på skolans ansvar att denna kompetens utvecklas hos eleverna, men att det i dagsläget inte är möjligt att lägga mer tid på det eftersom det råder resursbrist. Lärarna kan alltså inte uppfylla de direktiv som Skolverket ger fullt ut gällande *mediekompetensen* eftersom det är många moment som ska få plats inom varje kurs. En ny fråga uppstår därför efter arbetet med denna uppsats. Borde *mediekompetens* vara ett eget obligatoriskt ämne i gymnasieskolan? Vad skulle det få för konsekvenser? Denna nya frågeställning behandlas dock inte i denna uppsats, men är ett uppslag för kommande studenter att forska kring.

Nyckelord: Media Literacy, Mediekompetens, Agenda setting, Mediernas makt, Medborgarjournalistik, kunskapsklyftor.

Innehållsförteckning	sid.
1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	6
1.2 Begreppen	7
1.3 Syfte	7
1.4 Frågeställning	7
2. Teori	8
2.1 Agenda setting – Mediernas makt	8
2.2 Mediernas roll i ett demokratiskt samhälle	9
2.3 Medborgarjournalistik	10
2.4 Media Literacy	11
2.4.1 Varför behövs Media Literacy?	11
2.4.2 Kunskapsklyftor	12
2.4.3 Utbildning i <i>Media Literacy</i>	13
2.4.4 Tidigare forskning	15
3. Bakgrund – Skolverkets styrdokument	16
3.1 Förstudie av ämnesplaner	17
3.2 Statens skolverks författningssamling (SKOLFS 2011:144)	18
3.3 Övergripande mål för gymnasieämnena	19
4. Material och metod	22
4.1 Material	22

4.1.1 Intervjuer	22
4.2 Metod	23
4.2.1 Avgränsning	23
4.2.2 Intervjuerna	24
5. Resultatredovisning	26
5.1 Frågeställning 1: Hur ser lärarna på begreppen Media Literacy – Mediekompetens	26
5.2 Frågeställning 2: Hur motiverar och värderar lärarna syftet med att vara mediekompetent	27
5.3 Frågeställning 3: Hur står det till med elevernas mediekompetens enligt lärarna	28
5.4 Frågeställning 4: Anser lärarna att gymnasieskolan bidrar tillräckligt för att eleverna ska utveckla en mediekompetens	29
6. Diskussion och slutsats	32
6.1 Diskussion	32
6.2 Slutsats	35
6.3 Avslutning	37
Källförteckning	38
Bilaga 1 – Intervjuguide	

1. Inledning

I dagens samhälle finns ett överflöd av information. Avsändarna av all denna information består inte enbart av granskande och källkritiska personer. Vem som helst kan producera och publicera i stort sett vad som helst som distribueras på framförallt Internet men även i tidningar.

Onsdagen den 23 november 2011 gästades morgonpasset i P3 av tidningskrönikören på webbtidningen *ajour*, Damon Rasti, för att prata om medborgarjournalistik.¹ Eftersom medborgarjournalistiken har uppkommit som ett relativt nytt fenomen, där vanliga medborgare får vara med och sprida nyheter, så menar Damon Rasti att vi måste vara mer källkritiska. Men det betyder inte att man kan utgå från att allt som står i DN är objektivt och källkritiskt, säger han, eftersom man inte kan veta vad journalisten där har för agenda. Han menar att vi måste anamma en väldigt stark källkritik eftersom hans uppfattning är att vi som medborgare i Sverige är jättedåliga på det.

Karin Fogelbergs starka övertygelse är ”att alla medborgare i ett modernt mediepräglad samhälle av demokratiskäl behöver kunskaper om medierna”.² Hon menar att det är ”en förutsättning för att kunna förstå sådant som sker i samhället, men också för att kunna vara delaktig i samhällslivet”.³

Detta medför att vi som mediekonsumenter och medieproducenter själva bör vara granskande och källkritiska och ha en viss distans till allt vi ser och hör i medierna. Vi bör ha en medvetenhet om hur medierna fungerar och hur medierna påverkar oss och hur de påverkar varandra. Vi kan inte värja oss från allt, men lite medvetenhet är ett måste för att inte drunkna i all information som dagligen sköljer över oss. Det behövs även en medvetenhet kring hur vi själva agerar och vad vi publicerar på Internet i form av blogginlägg, kommentarer på Facebook, nättidningar och så vidare.

Det finns ett begrepp för detta, *Media Literacy*,⁴ som innebär att vara mediekompetent, en färdighet som innefattar den medvetenhet jag efterfrågar. Denna färdighet bör man behärska redan i gymnasieskolan eftersom elever jobbar mycket med att själva söka information och

¹ Sveriges Radio <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2024&artikel=4816811> [2011-11-24]

² Fogelberg, Karin (2005) *Media Literacy, En diskussion om medieundervisning*. Sid.3
http://arbetsrapporter.jmg.gu.se/pdf/Nr_25_media_literacy_hela_rapporten.pdf [2012-01-22]

³ A.a sid. 4

⁴ Livingstone, S (2004) *Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies*. The Communication Review nr. 7

göra egna presentationer för varandra. Får eleverna utveckla och lära sig *mediekompetens* i skolan? Det kommer jag att beskriva och behandla i denna uppsats.

1.1 Bakgrund

Min hypotes är att eleverna i gymnasieskolan inte är särskilt mediekompetenta och att lärarna inte ägnar mycket undervisningstid åt att låta eleverna utveckla kompetensen. Jag grundar detta antagande på att jag själv har undervisat i medieämnen på en gymnasieskola under perioden 2007-2009 och att jag då förvånades över hur låg *mediekompetens* eleverna hade. Detta var elever som hade valt att gå ett medieprogram och min förutfattade mening var att de redan från början skulle ha en inblick och ett intresse över vad medier är och vad det handlar om och hur man använder sig av dem. Min erfarenhet är att deras förståelse var ganska låg och för vissa elever existerade inte denna förståelse alls. Den allmänna uppfattningen i lärarrummet var att eleverna satt som handfallna framför datorskärmarna när det var dags att göra research, för de visste inte hur man söker information. En annan uppfattning som delades av många lärare på skolan var att eleverna i stort sett alltid nöjde sig med en källa för den information de letade efter och att de alltid tog denna källa för att vara sann.

I mitt fall undervisade jag elever i medieämnen, där fokus ligger mycket på hur medier fungerar och hur man använder sig av dem och hur viktigt det är att vara källkritisk. Arbetet gick därför ut på att låta eleverna utveckla dessa färdigheter, varpå det lades mycket undervisningstid till just det. Jag tror att i de ämnen där innebörden av *Media Literacy* bara är en liten del av allt som ska få plats inom en kurs, prioriteras inte detta eftersom det är andra saker som står i fokus i dessa ämnen. Jag tror inte att lärarna ägnar mer lektionstid än de måste till att låta eleverna utveckla en granskande och källkritisk färdighet, dels för att de tror att eleverna redan behärskar detta men också kanske för att de själva är osäkra på hur man går till väga. Många lärare är själva uppväxta i en tid då till exempel Internet och mobiltelefoner inte fanns eller fortfarande var väldigt nytt och har därför svårt att själva sälla bland alla källor och se skillnad på vad som är trovärdigt och inte. Flera lärare behärskar kanske inte tekniken rent praktiskt och känner att eleverna kan detta mycket bättre och lämnar därför eleverna åt sitt öde när de sitter framför datorerna och låter sig sedan imponeras över elevernas fina powerpoint-presentationer. Varför de imponeras behöver inte bero på innehållet i presentationerna utan på det faktum att eleverna behärskar presentationsprogrammet.

1.2 Begreppen

Två begrepp kommer att gå som en röd tråd genom uppsatsen och de är *Media Literacy* och *Mediekompetens*. *Literacy* handlar om läskunnighet och *Media Literacy* handlar om kunnighet om media, vilket är en typ av *mediekunskap* eller om man föredrar begreppet *medie-kompetens*.

Jag föredrar *mediekompetens* framför *mediekunskap* eftersom kompetens handlar om mer än att bara kunna något. Kompetens innebär att kunna använda kunskap, argumentera och föra ett resonemang kring den. Jag kommer därför använda mig av både *Media Literacy*-begreppet, eftersom det redan är ett vedertaget begrepp som forskarna jag kommer att hänvisa till använder och som täcker in det uppsatsen kommer att handla om, och av *Mediekompetens*-begreppet eftersom det blir en försvenskning och förenkling av innebörden och att det är det begreppet som används vid intervjuerna med lärarna. Begreppen kan betyda olika saker i olika sammanhang för olika personer, men i den här uppsatsen betyder de samma sak.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att se om gymnasieskolan förbereder eleverna tillräckligt inför de krav samhället ställer på oss som medborgare att vara mediekompetenta.

1.4 Frågeställningar

Jag är intresserad av att undersöka hur gymnasieskolan arbetar med att eleverna ska utveckla sin *mediekompetens*. Det blir fyra frågeställningar, med tyngdpunkt på den sista:

- Hur ser gymnasielärare på begreppen *Media Literacy* och *Mediekompetens*?
- Hur motiverar och värderar gymnasielärare syftet med att vara mediekompetent?
- Hur *mediekompetenta* är dagens gymnasielever enligt gymnasielärarna?
- Anser gymnasielärarna att gymnasieskolan bidrar tillräckligt för att eleverna ska utveckla en *mediekompetens*?

2. Teori

2.1 Agenda setting – Mediernas makt

Den teori som uppsatsen utgår ifrån är *agenda setting*. Enligt Maxwell McCombs, Donald L. Shaw och David Weaver innebär det att medierna skapar allmänhetens medvetenhet och oro för framträdande frågor, genom att dessa frågor syns i medierna.⁵ Två grundantaganden ligger bakom teorin *agenda setting*. Det första antagandet är att medierna inte speglar verkligheten, utan de filtrerar och formar den. Det andra antagandet är att medierna koncentrerar sig på ett fåtal frågor och ämnen, vilket gör att allmänheten uppfattar dessa frågor som mer viktiga än andra. Enligt Salma Ghanem blir resultatet att det som publiceras i medierna är det som människor tänker på och pratar om.⁶ Vidare menar hon att det inte bara handlar om *vad* publiken/människorna tänker på utan också *hur*, medierna vinklar innehållet vilket leder till att det kan påverka publikens/människornas ställningstagande i frågan⁷.

Enligt Maria Elliot tillskrivs medierna därför påtaglig makt att kunna påverka samhällets dagordning för viktiga problem och diskussionsämnen och även makt att påverka människors grundläggande moraliska värden⁸.

Bruhn Jensen skriver att det finns ett förhållande mellan medier och samhälle eftersom staten styr medierna både politiskt och ekonomiskt. Man talar om pressen som en tredje statsmakt.⁹ Detta eftersom de både övervakar och samarbetar med politikerna, näringslivet och kulturlivet.¹⁰

Både de som kontrollerar medierna och journalisterna har dessutom fått ökad makt i och med den ökade medialiseringen, menar Hvitfelt. Journalister har fått mer eller mindre stjärnstatus och uttalar sig ofta som experter i olika samhälls- och morgonprogram. Gränsen mellan vad som är fakta och vad som är deras personliga uppfattning suddas därför ut. Detta gör att ett antal toppjournalister och chefer på de stora medieföretagen har väldigt stor makt att påverka den allmänna opinionen.¹¹

⁵ McComb, M, Shaw, D & Weaver, D (1997) *Communication and Democracy – Exploring the intellectual frontiers in Agenda-Setting theory*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

⁶ Ghanem, Salma (1997) Red. McComb, M, Shaw, D & Weaver, D. sid. 3

⁷ A.a

⁸ Elliot, M (1997) *Förtroendet för medier*. http://www.pol.gu.se/digitalAssets/1286/1286995_19.pdf Sid. 234

⁹ Bruhn Jensen, K (2009) *Medier och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, sid. 22

¹⁰ A.a.

¹¹ Hvitfelt, H (2008) Red. Hvitfelt, H & Nygren, G. sid. 44

På senare år har dessutom professionella källorganisationer, som PR- och informationsföretag, fått ökad tillväxt. Deras verksamhet bygger på att hjälpa företag och organisationer att få en så fördelaktig bild i medierna som möjligt. Detta innebär att det finns brister i fakta och objektivitet.¹²

2.2 Mediernas roll i ett demokratiskt samhälle

Ett fritt informationsflöde är en förutsättning för demokrati¹³.

”Historiskt har den liberala pressens uppgift varit att öppet förmedla information. Medierna har möjliggjort en samhällelig debatt och kritiskt betraktat de maktavandes verksamhet. För de maktavande har det tryckta ordet ofta visat sig vara farligt. Pressen har uppdagat samhälleliga missförhållanden och tvingat de politiska beslutsfattarna att åtgärda dem”¹⁴.

På detta sätt stöder medierna samhällets mångfald. Men idag när de största medieföretagen strävar efter att generera avkastning åt sina ägare, tånas de med en svår fråga: är deras syfte att skapa avkastning eller har de en samhällelig uppgift genom att sprida objektiv information?¹⁵ Ett annat problem är att den verklighet som medierna presenterar kan misstas för hela verkligheten. Det som inte syns i medierna blir således osynligt. Men det som *inte* publiceras i medierna är lika viktigt som det som publiceras¹⁶.

Det är mediernas rapportering som utgör grunden för människors åsikter och dessa åsikter ligger till grund för människors politiska val¹⁷. Därigenom är det informationsspridningen och det politiska deltagandet de faktorer som påverkar demokratin¹⁸.

¹² A.a. sid. 45

¹³ <http://www.kansanvalta.fi/sv/Etusivu/Demokratia/Mediakratiajamedianvalta>

¹⁴ A.a

¹⁵ A.a

¹⁶ A.a

¹⁷ Robertsson, A (1999) Red. Goldman, K, Hallenberg, J, Jakobsson, B, Mörth, U & Robertsson, A. *Politikens Internationalisering*. Lund:Studentlitteratur sid. 95

¹⁸ A.a

2.3 Medborgarjournalistik

Den stora trenden just nu är den enorma tillväxten av användargenererat innehåll, som till exempel bloggar, wikis, YouTube, etc. Den nya tekniken i form av bärbara datorer, mobiltelefoner, digitalkameror och så vidare, underlättar för en så kallad tvåvägskommunikation och gör att kommunikationsprocessen numera är dubbelriktad. Medieanvändarna är inte längre bara passiva mottagare utan har i och med den nya tekniken även blivit aktiva producenter som levererar medial information.¹⁹

Det mesta av det som den vanliga medborgaren producerar är av underhållande art, men det finns även en mängd expertkunnande som distribueras alldeles gratis som kan handla om rörmokeri, elektronik, programmering etc.²⁰ Detta har medfört att de etablerade medierna har startat egna bloggar och liknande som inbjuder konsumenterna att bidra med innehåll i form av texter, bilder, filmer med mera.²¹ Motivet till att de etablerade medierna inbjuder konsumenten i produktionen av innehåll är för att hänga med i konkurrensen och för att locka till sig ny publik och även behålla sin gamla.

Henry Jenkins menar att ungdomar bör förberedas inför den framtid där medborgare är mer deltagande i medierna och själva producerar innehåll till allmänheten. Han menar vidare att lärare måste jobba för att ungdomar får de färdigheter och erfarenheter som krävs för att själva kunna vara aktivt deltagande i onlinemiljöer. Ungdomarna ska lära sig hur man förhåller sig etiskt, att ha underbyggda argument och framförallt förstå vilken genomslagskraft medier kan ha.²²

Eftersom detta användargenererade innehåll kommer att öka i betydelse och erbjuda ett komplement till de etablerade medierna så blir effekten ”ett ökat tryck på konsumenterna att själva värdera sina informationskällors trovärdighet”²³. Medie- och informationskompetens blir därför grundläggande för att uppnå och främja ett professionellt, demokratiskt och hållbart samhälle.²⁴

¹⁹ Teljas, C, Johnsson, A & Enlund, N (2008) Red. Hvitfelt, H & Nygren, G. sid. 213

²⁰ A.a.

²¹ A.a.

²² Jenkins, H. (2009) *Confronting the challenges of participatory culture: Media education for the 21st century* http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=T1i_nOrg-vkC&oi=fnd&pg=PR5&dq=Henry+Jenkins&ots=ieiO36w9cu&sig=0g4VcaE4JOvTaFTxBMAdjT4f30&redir_esc=y#v=onepage&q=Henry%20Jenkins&f=false

²³ A.a sid. 214

²⁴ Oxstrand, B (2009) *MEDIA LITERACY EDUCATION- A discussion about Media*

2.4 Media Literacy

Begreppet *Media Literacy* består av fyra komponenter: tillgång till, analys och värdering av information, samt att skapa innehåll. Tillsammans utgör dessa komponenter en färdighet att hantera medier. Varje enskild del stöder de andra delarna i en ickelinjär, dynamiskt inlärningsprocess. Att själv lära sig att skapa ett innehåll hjälper till i processen att analysera och värdera det som professionellt har producerats av andra.²⁵

2.4.1 Varför behövs *Media Literacy*

”Genomsnittssvensken ägnar ungefär sex timmar åt konsumtion av olika medier varje dag.”²⁶

Det har uppstått ett nytt behov av kunskap i och med de stora förändringarna av informationsflödet i samhället och den nya kommunikationsteknologin, och det handlar om *Media Literacy*.²⁷ Sonia Livingstone, professor i socialpsykologi och chef över avdelningen för media och kommunikationsvetenskap på *London School of Economics*, menar att det är alldeles nyligen som medborgarna i vårt samhälle har haft chansen att förstå vikten av att behärska denna kunskap som *Media Literacy* innebär. Hon menar att denna kunskap är något som krävs av oss alla och inte bara på vår fritid utan det är ytterst viktigt även i jobbsituationer, inom utbildning och för samhället i stort.²⁸ Att kunna värdera ett innehåll är mycket viktigt enligt Livingstone. Man måste kunna skilja på vad som är gammalt och förlegat, partiskt eller producerat av exploaterande källor och att kunna urskilja, sålla och välja intelligent när man blir översköld av information och service. Detta är ingen lätt uppgift och kräver en hel del kunskap inom de sociala, kulturella, ekonomiska, politiska och historiska sammanhangen där medieinnehållet produceras.²⁹

Len Masterman menar att eftersom kommunikation och information är centrala delar av dagens sociala, ekonomiska och politiska vardag, finns det ett behov av mediekompetens hos medborgarna. Medierna utvecklas och förändras hela tiden, i vilken process även publiken

education in the Western countries, Europe and Sweden. sid. 4

http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22007/1/gupea_2077_22007_1.pdf [2011-11-21]

²⁵ A.a. (2004) sid.5

²⁶ Picard, R & Ots, M (2008) Red. Hvitfelt, H & Nygren, G. *På väg mot medievärlden 2020*. Malmö: Studentlitteratur, sid. 61

²⁷ Livingstone, S (2004) sid. 3

²⁸ A.a. sid.4

²⁹ A.a. sid 6

deltar. Eftersom publiken/medborgarna deltar i den processen öppnas fler möjligheter för demokrati.³⁰

För att lättare förstå processerna kring *mediekompetens* och vad det går ut på är att själv skapa ett innehåll och att till exempel producera en text. Denna metod kan användas i inlärningsprocessen för barn.³¹ *Media Literacy* behövs inom alla mediegenrer som böcker, TV, radio, Internet etc. Men Livingstone menar att behovet är som störst inom onlinemedierna eftersom det är inom den sfären som förändringarna av information och kommunikation är som mest intensiv.³²

2.4.2 Kunskapsklyftor

Eftersom medierna har ett brett utbud och samtidigt erbjuder samma information i olika mediekanaler skulle man kunna tänka sig att detta skulle jämna ut kunskapsklyftorna mellan medborgarna i landet. Men tvärtom menar Klaus Bruhn Jensen,³³ har forskning visat att det är de redan resursstarka, som har en förkunskap, som hjälper dem att ta till sig ny kunskap, som gynnas av det breda utbudet. De upplever sig ha större inflytande i det samhälle som medierna förmedlar och blir därför också mer motiverade att ta till sig av den nya informationen. Medan de resurssvaga inte har de verktygen, det självförtroendet och har därför svårare att sälla informationen som pumpas ut. De gynnas således inte av det breda utbudet utan de riskerar istället att vilseledas.

I offentliga debatter talas det om ”*digital divide* mellan informationssamhällets A- och B-lag”.³⁴ Alltså en klyfta mellan de som har tillgång till och kompetens att hantera information och de som inte har det. Den sociala konsekvensen av ökad informationstillgång är att det är grundläggande för personlig utveckling och arbetsprestationer.³⁵

Men klyftan handlar inte bara om förmågan att vara mediekompetent utan klyftan handlar också om den faktiska tillgången till exempelvis Internet. Skillnaden i barnens inlärnings-

³⁰Masterman, L (2004) *Teaching the media*. Sid. 1
http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=Ub7pveGKvW0C&oi=fnd&pg=PR11&dq=Len+Masterman&ots=rQxf4q9t9R&sig=T3lUTQpFcOFP2o-5hxSmYQFrCus&redir_esc=y#v=onepage&q=Len%20Masterman&f=false

³¹ Livingstone, S (2004) sid. 7

³² A.a. sid. 8

³³ Bruhn Jensen, K (2009) sid. 127

³⁴ Bruhn Jensen, K (2009) sid. 127

³⁵ Castells, M (2001) sid. 261

förmåga är ofta sammankopplade med föräldrarnas kulturella och utbildningsmässiga nivå.³⁶ Castells har tittat på hur det ser ut i USA och han menar att det är en stor skillnad på Internettillgång mellan familjer ur olika inkomstgrupper, och att detta i förlängningen drabbar barnen.³⁷ Bland Sveriges barn levde år 2008 11,5 % i fattigdom, enligt siffror från Rädda Barnen,³⁸ deras prognoser säger dessutom att andelen fattiga barn ökar varje år. Det kan betyda att 11,5% av Sveriges barn inte har likvärdig tillgång till Internet utanför skolan som resten av barnen har. Förutsättningen för att kunna träna sin *mediekompetens* är att ha tillgång till information och Internet är en av de stora källorna till information.

2.4.3 Utbildning i *Media Literacy*

Enligt Len Masterman är det av stor vikt att elever får utbildning i hur den nya teknologin och medierna fungerar, att de förstår mediernas mekanismer och strukturer och budskapen de förmedlar. Han menar att det är en förutsättning för att bli demokratiska medborgare och för att få en politisk medvetenhet. Eleverna måste därför lära sig att förhålla sig kritisk till all information och samtidigt tränas att själva delta aktivt genom att kunna uttrycka sig i medial offentlig miljö.³⁹ Medierna i form av tv, radio, bio, press med mera, spelar en väldigt stor roll i elevers kulturella vardag, vilket medför att medieutbildning borde vara en självklarhet i skolan⁴⁰.

Oxstrand hävdar att utbildning inom *Media Literacy* har blivit mer viktigt idag eftersom fler och fler barn har praktisk tillgång till olika typer av medier både i hemmet och i skolan. Det är därför nödvändigt att utveckla nya färdigheter och kompetenser som stöder och hjälper medieanvändarna och mediekonsumenterna i att vara och bli kunniga på att söka information.⁴¹

³⁶ Castells, M (2001) *Intergalaxen – Reflektioner om Internet, ekonomi och samhälle*. Göteborg: Daidalos, sid. 263

³⁷ A.a. sid. 254

³⁸ Rädda Barnen <http://www.rb.se/vartarbete/isverige/barnfattigdom/Pages/default.aspx>

³⁹ Masterman, L (1997) *A rationale for media education*. Red. Kubey, RW *Media literacy in the information age: current perspectives*. Sid. 15

http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=rpdHWLVwnikC&oi=fnd&pg=PA15&dq=Media+Literacy+Masterman&ots=ZgghvrXU2z&sig=9T5zw34ETsnUUmbHVvFIWMXnN1s&redir_esc=y#v=onepage&q=Media%20Literacy%20Masterman&f=false

⁴⁰ A.a

⁴¹ Oxstrand, B (2009) sid. 3

En medieutbildning bör förse elever med en färdighet att förstå varför och hur ett medieinnehåll produceras, menar Oxstrand.⁴² Vidare hävdar hon att denna utbildning ska vidga konceptet *läs och skrivkunnighet* till att inkludera färdigheter kring och kunskap om medier. Dessa färdigheter är i behov av övningar som är integrerade, interaktiva och med möjlighet att utföra många gånger, precis som man gör när det handlar om att öva upp en traditionell läs- och skrivkunnighet. Eleverna måste få känna sig bekväma med all media som finns, allt från vanliga dagstidningar till virtuella samhällen på Internet.⁴³

Dessutom visar nya uppgifter att barn från familjer med lägre samhällstatus utsätts för större risker när de befinner sig online.⁴⁴ De har inte med sig ett kritiskt tänkande hemifrån och saknar förmågan att kunna sälla bland informationen och värdera källornas trovärdighet.

Därför menar Oxstrand att utbildning i *mediekompetens* är av största vikt i skolan, för att få en större jämnvikt bland medborgarna i vårt samhälle. I dag är detta inslag i skolan alldeles för begränsat.⁴⁵ Hon skriver följande i sitt paper:

“If children receive good Media education throughout their time in school, from preschool into adulthood, the children will not only become well-equipped to cope well in society regardless of their parents' knowledge about the Internet and new media, but also resources to preserve a democratic society”.⁴⁶

Eftersom vi lever i ett samhälle som är Internetbaserat, menar Castells att vi behöver utbildning för att utveckla inlärningsförmågan som handlar om att lära oss att lära. Det mesta i informationsväg finns på Internet och då krävs det att man vet vad man letar efter, hur man hämtar hem det, hur man ska behandla det och hur man ska använda det.⁴⁷

”Det nya lärandet går med andra ord ut på att utveckla förmågan att omvandla informationen till kunskap och kunskap till handling.”⁴⁸

⁴² A.a. sid. 24

⁴³ A.a.

⁴⁴ Oxstrand, B (2009) sid. 27

⁴⁵ A.a.

⁴⁶ A.a. sid. 28

⁴⁷ Castells, M (2009) sid. 262

⁴⁸ A.a.

2.4.4 Tidigare forskning

Castells menar att ”även om lärande är ett bredare begrepp än utbildning har skolorna fortfarande en hel del med lärprocessen att göra.”⁴⁹

Enligt en internationell översikt råder det dock oklarheter kring medieundervisningen i skolan.⁵⁰ Medieundervisningen kan antingen ske inom ett eget ämne eller integreras i övriga skolämnen, som modersmålsundervisning eller samhällskunskap. Fogelberg menar att när medieundervisningen integreras med övriga ämnen är det så vagt definierat att det blir ottydligt vad medieundervisning egentligen innehåller.⁵¹ Hon anser vidare att det inte finns några tydliga riktlinjer gällande undervisning om mediernas historiska framväxt, dess villkor, innehåll och samhällseliga betydelser och funktioner, utan fokus ligger idag på hur man kan använda sig av medier i den redan befintliga undervisningen.⁵²

”Den goda medieundervisningen är en undervisning som förmår att kombinera det kunskapsbaserade, kritiskt analytiska perspektivet, med ett praktiskt orienterat gestaltande arbete där eleverna lär sig att själva uttrycka sig genom olika slag av medieformer och genrer”.⁵³ Men Fogelberg menar att det finns faktorer som försvårar en kompetent medieundervisning och det är avsaknaden av kursplaner och mål för vad medieundervisningen bör uppnå, samt avsaknad av adekvat utbildade lärare. Eftersom mediefrågorna inte är specificerade i egna ämnen, utan är integrerade i andra skolämnen, tenderar medieundervisningen att falla mellan stolarna.⁵⁴

Fogelbergs bedömning är att det finns ett stort behov att utveckla en kompetent medieundervisning och att det med fördel blev ett eget skolämne.⁵⁵ Oxstrand beskriver också att medieundervisningen i Sverige tenderar att fokusera på tekniken snarare än innehållet.⁵⁶ I Sverige används digitala plattformar där lärare och föräldrar kommuniserar via e-post, eleverna har digitala portfolios och egna bärbara datorer, lärare utbildas inom IT och får lära sig hur man kan använda sig av medier i undervisningen, men Oxstrand menar att Media Literacy också borde innefatta undervisning *om* medier.⁵⁷

⁴⁹ Castells, M (2001) sid. 261

⁵⁰ Fogelberg, K (2005) sid. 13

⁵¹ A.a

⁵² A.a sid. 22

⁵³ A.a sid. 26

⁵⁴ A.a

⁵⁵ A.a sid. 27

⁵⁶ Oxstrand, B (2009) sid. 8

⁵⁷ A.a

3. Bakgrund - Skolverkets styrdokument

För att begränsa forskningsområdet för min frågeställning har jag valt att koncentrera mig på att läsa in mig på de konkreta ämnesplanerna för specifika ämnen i gymnasieskolan. Det gör jag eftersom det är i de konkreta ämnesplanerna som lärarna har ett verktyg och ett krav på sig att undervisa efter. De ämnen som jag väljer att fokusera på är de ämnen alla gymnasieelever läser oavsett vilket program de går för att få en så allmän bild som möjligt för hur rustade eleverna blir. Man kan säga att jag tar reda på vilken lägsta-nivå gymnasieungdomarna har i sin mediemedvetenhet.

Det finns flera gymnasieprogram, och inriktningar inom dessa, som har fler ämnen än andra program där dessa mediefrågor tas upp, men då skulle jag behöva redovisa program för program och alla dess inriktningar för att få klarhet i det och det skulle bli ett för stort arbete. Det skulle också innebära att de resultaten inte skulle gälla alla gymnasieelever utan bara de som valt att gå de specifika programmen eller de specifika inriktningarna.

Jag har också valt att studera de uppdrag som gymnasieskolan har generellt, genom att jag har plockat fram Skolverkets författningssamling.

En ytterligare avgränsning som jag har gjort är att studera ämnesbeskrivningarna för de gymnasiegemensamma ämnena. Jag hade nämligen även tänkt studera betygskriterierna, eftersom det finns kriterier som handlar om förmågan att vara källkritisk. Men varje ämne har flera kurser med egna betygskriterier, vilket innebär att jag skulle varit tvungen att först ta reda på exakt vilka kurser som alla läser oavsett program och sedan läsa alla de olika kursmålen inom varje ämne för att jag skulle kunna använda mig av betygskriterierna i mitt arbete. Jag bedömde att detta skulle ta alldeles för lång tid, men framför allt att det skulle bli för mycket fokus på skolan, istället för att undersöka om eleverna på skolan får tillräckligt med möjligheter att utveckla en *mediekompetens*.

3.1 Förstudie av ämnesplaner

Först och främst fick jag ta reda på vilka ämnen det är som alla gymnasieelever läser. I och med de nya läroplanerna så har det som förut kallades *kärnämnen* försvunnit, men dessa har istället ersatts av *gymnasiegemensamma ämnen*.⁵⁸ Båda dessa begrepp betyder egentligen samma sak, eftersom innebörden av dem är att dessa ämnen är obligatoriska för alla elever oavsett vilket program de har valt att läsa.

Varför jag har valt att fokusera på de gymnasiegemensamma ämnena är just för att de är obligatoriska, dessa ämnen måste alla läsa som går på gymnasiet i Sverige. Eftersom alla läser dessa ämnen får jag en bredare bild av hur det är tänkt att svenska gymnasieelever oavsett programval, status, föräldrar, etnicitet, kön och sexuell läggning etc. ska öva upp sin *mediekompetens*.

De ämnen som är gymnasiegemensamma är *engelska, historia, idrott och hälsa, matematik, naturkunskap, religionskunskap, samhällskunskap, svenska* och *svenska som andraspråk*.

Omfattningen av varje ämne varierar mellan programmen främst beroende på om det är ett yrkesförberedande program eller ett högskoleförberedande program. Allt detta har jag hittat på Skolverkets hemsida.⁵⁹ De elever som läser ett yrkesförberedande program får inte lika mycket fördjupning i de teoretiska ämnena som de elever som läser ett högskoleförberedande program. Det är även på Skolverkets hemsida som alla ämnesplaner finns och på det sättet fick jag reda på vad som står i dessa och om det finns några ämnesmål som innefattar medvetenhet kring medier och dess påverkan, källkritik, granskning eller liknande.

När jag hade tagit fram alla ämnesplaner jag behövde, kodade och sorterade jag dessa utifrån de olika begreppen inom min frågeställning. De begrepp jag tog fasta på var de som berör *mediekompetens*, som till exempel *källkritik, tolka och värdera källor, analysera texter, reflektera över och producera egna texter*. Jag började med att studera varje ämne för sig och analyserade de enskilda ämnesmålen.

Sedan försökte jag hitta en relevans i ämnesmålen för min frågeställning. Detta gjorde jag för att få validitet (giltighet) och reliabilitet (tillförlitlighet) till min studie. Jag upptäckte ganska snart att jag inte kunde hitta någon relevans i ämnesmålen för *naturkunskap, idrott och hälsa,*

⁵⁸ http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2952 [2011-10-31]

⁵⁹ www.skolverket.se

matematik och svenska som andra språk. Då valde jag att inte fördjupa mig mer i dessa ämnen eftersom jag inte kunde få stöd från den tidigare forskningen inom min frågeställning.

Detta innebar också att den bredd jag var ute efter smalnades av något, eftersom det nu blev en inskränkning för gruppen med annan etnisk bakgrund, i och med att *svenska som andra språk* föll bort. Det fick jag ta med mig i min analys för hur det generellt är ställt med *mediekompetensen* hos gymnasieeleverna i Sverige.

3.2 Statens skolverks författningssamling (SKOLFS 2011:144)

Gymnasieskolan som institution har ett uppdrag som innefattar en värdegrund och uppgifter, mål och riktlinjer som ska efterlevas av både lärare, elever och övrig personal på skolan. I det elva sidor långa dokumentet kan man hitta uppdrag, kunskaper och lärande som berör *Media Literacy* och detta stycke är ett exempel:

”Eleverna ska också kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ”.⁶⁰

Av de 18 övergripande kunskapsmålen för gymnasieskolan är två av dem inriktade på *Media Literacy*. Dessa två punkter är:

”Det är skolans ansvar att varje elev:

- har förmåga att kritiskt granska och bedöma det han eller hon ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor
- kan använda bok- och bibliotekskunskap och modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande”.⁶¹

⁶⁰ SKOLFS 2011:144, sid. 3, <http://www.skolverket.se/skolfs?id=2302> [2011-11-29]

⁶¹ A.a. sid. 6

3.3 Övergripande mål för gymnasieämnena

Av de gymnasiegemensamma ämnen, med det menas de obligatoriska ämnen som alla gymnasieelever läser, finns det i ämnena *samhällskunskap, svenska, engelska, historia* och *religionskunskap* övergripande ämnesmål som säger att eleven ska ges möjlighet att utveckla en *mediekompetens*. Det kan till exempel vara formulerat att eleven ska ges möjlighet till att kritiskt granska källor. Omfattningen av detta kan variera mellan ämnena.

Övriga gymnasiegemensamma ämnen, *svenska som andra språk, idrott och hälsa, naturkunskap* och *matematik* saknar detta helt i sina övergripande mål.⁶² I *naturkunskap* och *svenska som andra språk* finns det dock med som betygskriterier, att kunna behärska en viss *mediekompetens*, i en del av de olika kurserna inom respektive ämne. I ämnena *matematik* och *idrott och hälsa* finns inga formuleringar som kan kopplas till begreppet *Media Literacy*.

Jag kommer här att använda mig av det som står på Skolverkets hemsida som berör *Media Literacy*. Varje ämne har givetvis betydligt fler syften och ämnesmål än de jag kommer att nämna här. I dokumenten från Skolverket står ämnesmålen formulerade som syften och vad eleven ska utveckla.

- För ämnet *samhällskunskap* står följande som syfte i kursmålen:

”Ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant. Det omfattar förmåga att söka, strukturera och värdera information från olika källor och medier samt förmåga att dra slutsatser utifrån informationen. I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att arbeta med olika metoder för att samla in och bearbeta information”.⁶³

Vidare står det att eleven skall utveckla:

”Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet”.⁶⁴

⁶² www.skolverket.se [2011-11-21]

⁶³ http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm;jsessionid=8355C82039E0CA09D4B6EFA894CC5CF9?subjectCode=SAM [2011-11-21]

⁶⁴ A.a.

- För ämnet *Svenska* står följande som syfte för kursen i kursmålen:

”Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor”.⁶⁵

Och eleven skall utveckla:

”Förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa”.⁶⁶

- För ämnet *historia* är syftet:

”[...] eleverna ska ges möjlighet att söka, granska, tolka och värdera olika typer av källor [...]”⁶⁷

Eleven skall utveckla:

”Förmåga att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder och presentera resultatet med varierande uttrycksformer”.⁶⁸

- För ämnet *engelska* är syftet:

”Undervisningen ska dra nytta av omvärlden som en resurs för kontakter, information och lärande samt bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur man söker, värderar, väljer och tillägnar sig innehåll från olika källor för information, kunskaper och upplevelser”.⁶⁹

Det står inget om vad eleven skall utveckla som kan kopplas till *Media Literacy*.

- För *Religionskunskap* är syftet:

”I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att analysera texter och begrepp, kritiskt granska källor, diskutera och argumentera”.⁷⁰

Inte heller här står det vad eleven skall utveckla som kan kopplas till *Media Literacy*.

⁶⁵http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?jsessionid=8355C82039E0CA09D4B6EFA894CC5CF9?subjectCode=SVE [2011-11-21]

⁶⁶ A.a.

⁶⁷http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=HIS [2011-11-21]

⁶⁸ A.a.

⁶⁹http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=ENG [2011-11-21]

⁷⁰http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=REL [2011-11-21]

Det som är gemensamt mellan Skolverkets ämnesmål kopplat till *Media Literacy* är att de behandlar innebörden av att vara mediekompetent på liknande sätt. *Media Literacy* innebär att ha tillgång till, analysera och värdera information, samt att skapa innehåll.⁷¹ Som ett axplock från Skolverkets ämnesmål står formulerat att eleverna ska ges möjlighet att söka, kritiskt granska, analysera och värdera information, samt att presentera resultatet med varierade uttrycksformer.⁷²

⁷¹ Livingstone, S (2004) sid. 5

⁷² www.skolverket.se [2011-11-21]

4. Material och Metod

Mitt intresse för *mediekompetens* kopplat till skolan beror på att jag har undervisat och kommer att undervisa i medieämnen på gymnasiet. Det gäller därför att jag själv reflekterar över min egen roll och är medveten om mitt förhållande till detta fält. Detta utgör en risk att påverka resultatet av min studie.⁷³

För att kunna svara på mina frågeställningar har jag samlat in data som jag har bearbetat. Jag kommer att beskriva hur jag har valt, vilket material jag har valt och vilka metoder jag har använt mig av för att bäst samla in det jag är intresserad av.⁷⁴

4.1 Material

Jag har valt att göra intervjuer med gymnasielärare och deras svar blev således mitt empiriska material. Jag kommer nu att redogöra för motivet av mitt val.

4.1.1 Intervjuer

Eftersom urvalet av intervjupersoner måste vara relevant för min studie, fick det avgöras utifrån min forskningsfråga.⁷⁵ Jag har därför genomfört fem intervjuer med gymnasielärare i de gymnasiegemensamma ämnena. Min utgångspunkt är att lärare som undervisar på gymnasiet kan ge en bild av hur medvetna eleverna är av hur medierna fungerar och påverkar. Men också vad de själva lägger för värde i att vara mediekompetent. Att intervju lärare anser jag därför är ett bra sätt att komma ”i kontakt med fältet för att skapa det empiriska underlaget”.⁷⁶ Jag vill också ta reda på hur lärarna går tillväga för att eleverna ska utveckla en *mediekompetens*, som går ut på att de kan förhålla sig kritiska till all den information som både konsumeras och produceras av andra och dem själva.

⁷³ Aspers, P (2007) *Etnografiska metoder*. Malmö: Liber, sid. 62

⁷⁴ Ahrne, G & Svensson, P. (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber sid. 21

⁷⁵ Ahrne, G & Eriksson-Zetterquist, U. (2011) Red. Ahrne, G & Svensson, P. sid. 42

⁷⁶ Aspers, P. (2007) sid. 133

4.2 Metod

4.2.1 Avgränsning

Många mediekonsumenter får med sig en mediemedvetenhet hemifrån, av egen erfarenhet, från arbetsplatsen eller andra ställen. Men det jag är nyfiken på, är vad skolan har att erbjuda. Jag kommer att begränsa mig till gymnasieskolan. Motiveringen till det är att man endast är sexton år gammal när grundskolan avslutas, vilket innebär att det fortfarande är två år kvar till 18-årsdagen och rösträtt. Således har eleverna fortfarande två år på sig att rustas inför framtiden och dess mediebrus innan vuxna beslut ska tas, där man till stor del påverkas av just sådant som florerar i medierna. Alla ungdomar i Sverige går inte i gymnasiet, men enligt siffror från statistiska centralbyrån slutför 72% av Sveriges ungdomar en gymnasieutbildning.⁷⁷ När dessa elever lämnar gymnasiet är de vuxna medborgare med rösträtt och eget ansvar i ett demokratiskt samhälle, där allas åsikter och uppfattningar är lika viktiga.

För att hålla mig inom avgränsningen kommer jag att redogöra för de styrdokument som Skolverket tillhandahåller för gymnasieskolan och jag kommer också att sammanfatta det som framkommit under de intervjuer som jag gjort med gymnasielärare.

Jag har endast intervjuat de lärare som undervisar i gymnasiegemensamma ämnen, det vill säga ämnen som är obligatoriska för alla elever oavsett vilket program de har valt att gå. Jag anser att det ger en mer generell bild av dagens gymnasielever än om jag hade intervjuat lärare som undervisar i ämnen som bara vissa elever läser.

Intervjuerna utförde jag på Ängelholms gymnasieskola eftersom det är den största skolan i kommunen. Det finns fler gymnasieskolor i kommunen men det är friskolor med få elever. Min bedömning var att underlaget för lärarnas uttalanden om eleverna därför skulle bli för litet på de skolorna.

⁷⁷ Statistiska Centralbyrån http://www.skolverket.se/statistik_och_analys/2.1862/2.4391/efterfragade-matt-1.120818

4.2.2 Intervjuerna

Intervjuerna utförde jag på Ängelholms enda kommunala gymnasieskola, Rönnegymnasiet, den 5 december 2011. Varför valet föll på just den skolan beror på att skolan är stor med många elever och min tanke var att det ger ett bredare underlag för lärarna att uttala sig om deras uppfattning om elevernas *mediekompetens*. På den skolan går inte bara elever från den egna kommunen utan även elever från andra orter i Skåne och Sverige.⁷⁸

Jag tog kontakt med Rönnegymnasiet och ett urval av lärare gjordes av skolan efter de direktiv de fick från mig. Direktiven var att det skulle vara lärare som undervisar i ämnena *svenska, engelska, samhällskunskap, historia och religion*, eftersom det är inom dessa ämnen det finns uttryckt i ämnesmålen att arbeta med moment som rör *mediekompetens*.

Det blev fem intervjuer som i genomsnitt varade i ca 45 minuter. Jag antecknade alla svaren och fördelen med det var att under den tystnad som uppstod medan jag antecknade så kom lärarna på mer intressanta och relevanta saker att säga.

Anteckningarna är inte exakt återgivna utan är av mer sammanfattande karaktär, därför är inte heller citaten i resultatredovisningen lärarnas exakta uttalanden. Jag transkriberade mina anteckningar samma dag för att jag inte skulle glömma betydelsen av innehållet.

Intervjuerna är strukturerade till viss del genom att jag hade en intervjuguide med mig som jag bockade av allteftersom intervjun fortskred (se bilaga 1). Men jag lät också respondenterna tala fritt om vad de har för syn på saken och vilken vikt de lägger på frågan. Det blev en blandning av semistrukturerad intervju, där man kan få igång en fråga-svardialog men där det ändå finns tydligt angivna frågor, och tematiskt öppen intervju, där jag utvecklade samtalet med respondenten men ändå höll mig inom det tema jag har som mitt intresseområde.⁷⁹

Valet att göra djupintervju berodde på att lärarna då får en möjlighet att uttrycka så mycket som möjligt och dela med sig av sina erfarenheter i en utsträckning som gör att jag får tillräckligt med material till min studie.

Valet att göra kvalitativa intervjuer framför enkäter beror på att jag ville ha lärarnas egna exempel och uppfattningar och för att få en möjlighet att ställa följdfrågor. I mötet med

⁷⁸ http://www.gymnasium.se/Aengelholms_gymnasieskola_b1705.html [2011-12-09]

⁷⁹ Aspers, P. sid. 137

lärarna kunde jag avläsa kroppsspråk, attityder och tonfall, vilket inte hade varit möjligt med enkäter. Jag fick också möjlighet att direkt förklara något om det uppstod missförstånd och försäkra mig om att lärarna uppfattade mina frågor rätt. Svaren kanske inte kan gälla som generalliserande på samma sätt som enkäter hade gjort, men det gick att se ett mönster och att svaren gick åt ungefär samma håll.

Alla de fem lärarna som jag intervjuade tyckte att ämnet var intressant och alla hade de en tanke och åsikt även om inte alla kände till de specifika begreppen *Media Literacy* och *Mediekompentens*. De lade ungefär samma värde i begreppet *mediekompentens* och upplevde ungefär samma sak gällande elevernas *mediekompentens* vilket gjorde att jag ganska snabbt fick en mättnad i intervjumaterialet.⁸⁰ Vilket innebär att fler intervjuer troligen inte hade förändrat eller påverkat resultatet.

Transkriberingen gjorde jag genom att skriva ner varje intervju för sig, för att jag tydligt skulle se vem som hade sagt vad. Den transkriberade texten fick en sammanhållande och berättande karaktär där jag fick en bild av varje enskild lärare. För att studera lärarnas svar i förhållande till uppsatsens frågeställningar valde jag ut de delar av den transkriberade texten som var relevanta. Jag strukturerade således om innehållet från att vara uppdelat mellan lärarna till att bli uppdelat mellan frågeställningarna. Men eftersom jag först hade delat upp svaren mellan lärarna, hade jag fortfarande kontroll på vem som hade sagt vad.

I nästa kapitel kommer jag att redogöra för intervjuerna och hur lärarna uppfattar att det ser ut i gymnasieskolan i praktiken. Alla lärare undervisar i minst två ämnen vilket gör att de fem ämnena hade kunnat täckas in av endast tre lärare, men för att få lite mer substans och för att eventuellt skönja ett mönster och en mättnad så valde jag ändå att utföra fem intervjuer.

Jag har kort sammanfattat intervjuerna och redogör för lärarnas svar där jag har plockat ut det mest relevanta utifrån studiens frågeställningar.

⁸⁰ A.a. sid. 187

5. Resultatredovisning

För att kunna få en bild av hur det ser ut på gymnasieskolan och om eleverna utvecklar en *mediekompetens* så redogör jag här för de intervjuer jag har genomfört med fem olika lärare som undervisar på gymnasieskolan. Jag kallar dem lärare A, B, C, D och E.

- Lärare A är kvinna och undervisar i ämnena *samhällskunskap*, *psykologi* och *sociologi* sedan 30 år.
- Lärare B är man, undervisar i ämnena *religion*, *historia* och *geografi* och är relativt nyutexaminerad då han endast har sin fasta anställning sedan två år tillbaka.
- Lärare C är också en man som endast jobbat inom läraryrket i två år och han undervisar i *historia* och *samhällskunskap*.
- Lärare D har hittills varit yrkesverksam inom lärarkåren i 13 år, är kvinna och undervisar i *svenska* och *religion*.
- Till sist lärare E som även hon är kvinna och varit i tjänst i 12 år och undervisar i *svenska*, *engelska* och *latin*.

5.1 Frågeställning 1: Hur ser lärarna på begreppen *Media Literacy* – *Mediekompetens*

Alla tillfrågade lärare hade liknande uppfattning om vad innebörden av *Media Literacy* och *Mediekompetens* är. Summeringen av deras uppfattningar av begreppen är att kunna ta del av, möta och förstå olika medier i form av TV, tidningar, Internet och radio. Att det betyder kunskap som skapas med hjälp av olika källor som skolan, föräldrar, nyhetsmedier, film, med flera. Men att man behöver verktyg för att ta sig an flödet och att förstå att det är ett urval som sker. Det innebär också att kunna söka och hitta information, som sedan ska hanteras för att själv kunna visa för andra vad man vill förmedla.

Alla lärarna upplever att det är aktuellt och att det diskuteras en del kring detta i skolvärlden. Lärare D säger: ”Jag tror att det kan bero på det fusk som har uppdagats på en del högskolor och universitet i landet och att elever åkt fast för olika grad av kopiering av någon annans material”. Lärare B berättar: ”vi diskuterar ofta elevernas val av Internet som källa och framförallt hur man ska ta ställning till Wikipedia som källa. I lärarrummet pratar vi också

mycket om att vi måste påtala för eleverna att nyhetsinslag är vinklade och att de måste analysera och ifrågasätta syftet med vinklingen”.

Men att *mediekompetens* har ett större utrymme i debatten nu mot förr, tror de generellt beror på att det är svårare som enskild individ att själv göra ett urval, eftersom det finns så många källor att välja bland med tanke på det informationsflöde som råder nu.

5.2 Frågeställning 2: Hur motiverar och värderar lärarna syftet med att vara mediekompetent

Samtliga lärare som jag har intervjuat anser att det är mycket viktigt att vara mediekompetent.

Deras motivering är att det är så lätt att vi tror på allt som sägs och skrivs. Det har därför ett stort värde att klara av dagens medier och att ifrågasätta. Det är viktigt för alla att bilda sig en egen uppfattning och inte förlita sig på andras tolkningar. Medierna är en väsentlig del av samhället och att förstå hur medier och samhället fungerar är en klar fördel som medborgare och en stor nackdel om man inte förstår. Det är viktigt för demokratin att förstå det samhälle man lever i, eftersom vi är medborgare som röstar var fjärde år. Lärare E säger: ”Man har de politiker man förtjänar” och menar att om man inte engagerar sig och är insatt i våra samhällsfrågor och tar ställning och visar vad man tycker genom att till exempel gå och rösta, då kan man inte klaga och vara missnöjd med politikernas insatts, utan då får man till viss del skylla sig själv. Som samhällsmedborgare är det annars en risk att hamna utanför, om inte förmågan finns att kunna ifrågasätta, bilda sig en egen uppfattning och att kunna sälla bland all information.

Alla lärarna tyckte vidare att användning av *mediekompetensen* har man så fort man nyttjar medier, för ett samtal, fattar beslut eller gör ett val. Lärare D säger som en självklarhet: ”du har nytta av att vara *mediekompetent* så fort du ska skriva en egen text och det är dessutom helt avgörande för att kunna läsa vidare på universitet och högskolor att man besitter en viss *mediekompetens*.”. Lärare C säger: ”att vara *mediekompetent* handlar om relationer till andra människor, att bygga självförtroende, att kunna argumentera och ta initiativ och det är viktigt för alla oavsett vad man gör i livet”. Lärarna uppmanar därför ofta eleverna att ifrågasätta innehållet i det de ser och hör från olika håll och då menar de att eleverna ser att innehållet ofta är vinklat för att uppnå ett visst syfte.

Lärare A säger: ”jag tror att det är arbetarklassens barn som har bäst nytta av att ifrågasätta. Det är dessutom oftast de som inte läser fördjupningskursen i samhällskunskap, eftersom de i regel inte väljer ett gymnasieprogram där den kursen ingår”.

Lärare E säger: ”man måste få eleverna att inse att det är kunskap för livet, eftersom man behöver denna kompetens så fort man öppnar en tidning, slår på Tv:n eller radion. Men också när man pratar med en människa ska man fråga sig: Vad har han eller hon för motiv att säga det den säger? Det behövs kunskap för att inte tro på allt man ser och hör”.

5.3 Frågeställning 3: Hur står det till med elevernas *mediekompetens* enligt gymnasielärarna

Lärarna upplever överlag att elevernas *mediekompetens* är bristfällig, men att det ändå sker en viss utveckling från årskurs ett, då *mediekompetensen* hos eleverna i stort sett är obefintlig, till årskurs tre. Lärare A säger: ”men det finns fortfarande de elever som inte har utvecklat någon större *mediekompetens* under gymnasietiden, då handlar det oftast om de elever som är svaga överlag”.

Lärare C säger: ”problemet är att eleverna oftast använder medier för sociala anledningar och inte till källsök”. Samma lärare menar att bristfälligheten i elevernas *mediekompetens* troligen beror på att de har svårigheter att förstå många begrepp. ”Det krävs en viss allmänbildning för att kunna veta när man ska förhålla sig kritisk till den information som cirkulerar”, säger han.

Alla lärarna upplever att när eleverna själva ska söka information sker det nästan uteslutande på Internet. Lärare B säger: ”eleverna vet inte ens hur man slår i en uppslagsbok”. Men när eleverna sitter framför datorerna så är samtliga lärarna av uppfattningen att eleverna inte vet *hur* de ska söka och att de har svårt att sälla bland alla träffar. Lärare B säger också att många av eleverna förväntar sig att *få* svaren till det de söker istället för att *leta* efter dem. ”En elev kan skriva in ett sökord på Google och sedan kopiera texten från första bästa träff och hoppas på att svaret ska finnas där, utan att själv aktivt leta efter svaret och alls fundera över källans trovärdighet”, säger han.

Samtliga av de tillfrågade lärarna ser ofta att eleverna knycker och kopierar andras texter rakt av utan att reflektera över att det är fel, framförallt eleverna i årskurs ett. ”Problemet är att eleverna inte vet att de gör fel”, säger lärare D. Hon fortsätter: ”Det kan vara de mest flitiga

eleverna med de mest ärliga motiv som fuskar och det beror på att de inte vet att det är fusk, de tror att de gör rätt”. Hon menar vidare att de varken vet hur man söker information eller hur man presenterar ett innehåll. De tar en text de hittar, utan att ange källa och presenterar det som sitt eget. De gör ingen värdering eller analys av innehållet och de funderar inte över källans trovärdighet. ”Eleverna kan inte se skillnaden på mitt och ditt i en text, de kan inte avgöra när den egna texten slutar och när den hämtade informationen från en annan källa tar vid”, säger lärare D.

”Men lärarna behöver också lära sig att vara mer källkritiska”, säger Lärare E. Hon kan se att den befintliga mediekompetensen även varierar mellan kollegorna.

5.4 Frågeställning 4: Anser lärarna att gymnasieskolan bidrar tillräckligt för att eleverna ska utveckla en *mediekompetens*?

Alla utom en av de tillfrågade lärarna anser att det ligger på skolans ansvar att hjälpa eleverna att utveckla en *mediekompetens*. Lärare B tycker att det ligger lika mycket på föräldrar och andra samhällsfunktioner att se till att ungdomar övar upp sin *mediekompetens*. Men de är alla överens om att det läggs för lite tid på elevernas träning och övning i *mediekompetens* i skolan.

Ett par av lärarna berättar att skolan alltid har en introduktionsvecka för eleverna som börjar årskurs ett, som handlar om att vara just källkritisk, att alltid uppge källor i arbeten och texter och att det är viktigt att värdera trovärdigheten i den information de har hittat. Lärare B säger: ”det behövs uppföljning på detta, det behövas alltid uppföljning”. Men han menar att det inte ges något utrymme för det.

I ämnet *samhällskunskap* ingår det många moment som handlar om att eleverna ska utveckla sin *mediekompetens* och förstå opinionsbildning. Alla elever läser A-kursen, oavsett vilket gymnasieprogram de har valt att gå. Men alla läser inte B-kursen där det sker en fördjupning i att vara källkritisk, att värdera, analysera och argumentera. ”Det är synd, eftersom alla behöver den fördjupningen”, säger lärare A. Lärare C säger att de nya kursplanerna är fullpackade med innehåll jämfört med de tidigare, vilket gör att man får hasta igenom många moment för att hinna med allt. ”Som lärare får man lita till sin kreativitet för att få in

mediekompetens i undervisningen” säger han. Ramarna för just *mediekompetensen* upplever alla lärarna som ganska fria från Skolverket.

Det som står tydligast gällande *mediekompetens* för A-kursen i samhällskunskap, handlar specifikt om källkritik men även om urvalskriterier, yttrandefrihet, ägandestrukturer, nyhetsflöde och förmedling. Lärare C fortsätter: ”Jag hade önskat en luftigare arbetsgång där man kan utveckla en färdighet efter tidens gång och inte behöva begränsa varje moment till endast några veckor”. Lärare A känner att hon hade velat ha tydligare ramar från Skolverket för hur hon ska arbeta med det. ”Jag har fastnat i dagstidningar vad det gäller mina val av medier, så jag skulle vilja ha tydligare instruktioner på hur jag kan göra annorlunda”.

Svenska är också ett av de ämnen som det är tydligt formulerat i ämnesmål och kursmål att arbeta med *mediekompetens*, men lärare D tycker att det borde vara mer tvingande formulerat. ”Vill man som lärare slippa undan, så går det”, säger hon. Därför misstänker hon att det skiftar från klass till klass och från lärare till lärare hur mycket tid man lägger på detta. Eftersom de flesta lärarna tycker att det är skolans uppgift att se till att eleverna övar upp en *mediekompetens*, borde det också vara hårdare formulerat i kursplanerna. Lärare E upplever att kursplanerna i svenska är bra, eftersom de ger henne stor frihet att själv välja hur hon ska ta sig an elevernas utveckling av *mediekompetensen*. ”Då kan jag använda mig av dagsaktuella händelser och det tror jag gör att eleverna tycker att det blir mer intressant och på riktigt”, säger hon. ”Jag skulle vilja jobba mer med detta, men det finns det tyvärr inget utrymme för”, fortsätter hon.

Historia har ganska tydliga ramar för hur man arbetar med källkritik. Just historia menar lärare B är ett känsligt ämne när det kommer till trovärdigheten hos källorna eftersom det är inom historia det sker mest vinklingar och förvanskningar. ”Det är nog bland de svåraste ämnena att verkligen hitta korrekt och objektiv fakta, för att inte säga omöjligt. Det som står i de gamla historieböckerna har man tagit som sanningar, men från 50-talet och framåt har man börjat ifrågasätta historien mer”, säger han. Men han menar att det även i hans ämne kunde varit större utrymme för utvecklingen av elevernas *mediekompetens*. ”Detta bör tas upp för alla elever men jag vet inte om det verkligen görs”, fortsätter han.

Inom ämnet *religion* tycker inte lärare B att det finns något utrymme för källkritik, analys och värdering av information. Men han uppmanar ändå eleverna att vara lite skeptiska och ifrågasättande.

Inom *engelska* som skolämne finns det inte heller så mycket utrymme för att träna upp en *mediekompetens*, utan det är språket som sådant som står i fokus. Lärare E ser dock att det finns ett behov, men att det är svårt att få eleverna att ta sig den tiden.

Lärarna upplever överlag att det är i ämnena *svenska* och *samhällskunskap* som det är tydligast formulerat i kursplanerna att eleverna ska utveckla en *mediekompetens*. Men några av lärarna tycker ändå att det borde vara tydligare ramar från Skolverket och hårdare formulerat i ämnesplaner och kursplaner än vad det är idag.

Samtliga av de tillfrågade lärarna tycker att det borde ges större utrymme och mer tid och resurser för att plocka in media och samhället i undervisningen. Lärare A säger: ”jag tycker att staten ska lägga mer tid och pengar på detta eftersom de enskilda kommunerna och skolorna inte har de resurser som krävs”.

6. Diskussion och slutsats

6.1 Diskussion

Forskningsfältet kring *Media Literacy* och de styrdokument som Skolverket tillhandahåller för gymnasieskolan har ett tydligt samband. Livingstone menar att det är ett stort behov av *mediekompetens* på grund av de stora förändringarna i informationsflödet och den nya kommunikationsteknologin.⁸¹ Masterman menar också att mediekompetens är nödvändigt eftersom medierna utvecklas och förändras hela tiden och han säger att medborgarna deltar i den processen. I och med att medborgarna deltar är det desto viktigare att de besitter en mediekompetens.⁸² I Skolverkets författningssamling står också att elever ska kunna orientera sig i det stora informationsflöde som råder och den snabba förändringstakten.⁸³ De motiverar således behovet av *mediekompetens* med liknande argument, vilket jag ser som ett tecken på att det, förmodligen inte är det enda gällande argumentet, men åtminstone det tyngsta argumentet.

Även innebörden av *Media Literacy – mediekompetens* görs det likvärdig tolkning. Livingstone menar att kompetensen ligger i att kunna ta till sig information, analysera, värdera och att själv kunna skapa ett innehåll.⁸⁴ Skolverket skriver att eleverna ska finna, tillägna sig och använda ny kunskap. Att de ska tänka kritiskt, granska fakta och värdera påståenden och förhållanden, samt producera texter.⁸⁵ Sambandet mellan tolkningarna av innebörden är väldigt tydligt eftersom båda anser att det handlar om att ta till sig information, analysera och värdera information, samt att kunna producera ett eget innehåll. Lärarna är av samma åsikt, eftersom även de anser att det handlar om att ta till sig information, att kunna hantera den för att sedan använda den till att visa andra vad man vill förmedla (se 5.1 sid 25)

Oxstrand skriver att det är viktigt att vidga konceptet *läs- och skrivkunnighet* till att inkludera färdigheter och kunskap kring medier.⁸⁶ I Skolverkets ämnesplaner för ämnet *svenska* står det formulerat att eleverna ska utveckla:

⁸¹ Livingstone, S (2004) sid. 3

⁸² Masterman, L (2004) sid. 1

⁸³ SKOLFS 2011:144, sid. 3

⁸⁴ Livingstone, S (2004) sid. 5

⁸⁵ SKOLFS 2011:144, sid. 3 och 6

⁸⁶ Oxstrand, B (2009) sid. 24

”kunskaper om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor. [...]Och förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över [...] samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa”.⁸⁷

Även här ser jag ett tydligt samband, eftersom Skolverket i likhet med Oxstrand vill inkludera *mediekompetens* med läsning och skrivning.

Skolverket har därmed tydligt tagit till sig vikten av att vara mediekompetent. De har flera mål i sina ämnesplaner runt *mediekompetens*, som rör färdigheter som eleverna ska utveckla under skoltiden. Vilket tyder på att de tar detta på fullaste allvar och vill att eleverna, våra blivande vuxna medborgare, ska besitta denna kompetens.

I intervjuerna med lärarna framkommer det också ett tydligt samband mellan vad forskningen visar och vad lärarna lägger för värde på att vara mediekompetent. Ur ett samhällsperspektiv menar till exempel Oxstrand att *mediekompetens* är grundläggande för att uppnå och främja ett demokratiskt samhälle.⁸⁸ Robertssons uppfattning är att det är mediernas rapportering som utgör grunden för människors åsikter och att dessa åsikter ligger till grund för människors politiska val⁸⁹. Och därför menar hon att det är informationsspridningen och det politiska deltagandet som är faktorerna som påverkar demokratin⁹⁰.

Lärarna trycker också på att det är viktigt ur ett samhällsperspektiv. Eftersom vi lever i ett demokratiskt samhälle är det viktigt att förstå det samhälle vi lever i, att kunna sälla bland all information och bilda sig en egen uppfattning, inför till exempel de politiska val vi gör vart fjärde år (se 5.2 sid. 26f). Både Oxstrand, Robertsson och lärarna använder *demokratin* som ett argument varför det är viktigt att vara mediekompetent.

Oxstrand anser att familjer med lägre samhällsstatus utsätts för större risker eftersom de inte har med sig ett kritiskt tänkande hemifrån och menar därför att det är viktigt att *mediekompetensen* övas upp i skolan för att få en jämnvikt bland medborgarna.⁹¹ Samma sak säger en av lärarna, som menar att det är arbetarklassens barn som har bäst nytta av att ifrågasätta. Men att dessa sällan väljer att läsa de gymnasieprogram där det sker en fördjupning i

⁸⁷http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm;jsessionid=8355C82039E0CA09D4B6EFA894CC5CF9?subjectCode=SVE [2011-11-21]

⁸⁸ Oxstrand, B (2009) sid. 4

⁸⁹ Robertsson, A (1999) sid. 95

⁹⁰ A.a

⁹¹ A.a. sid. 27

färdigheten att vara mediekompetent, vilket hon menar att de skulle haft nytta av (se 5.2 sid. 27).

Lärarna som jag har intervjuat är alltså också av uppfattningen att det är mycket viktigt att vara mediekompetent, men de upplever överlag att de har för lite utrymme till detta. I ämnesmålen från Skolverket finns punkter som tar upp *mediekompetens* i ämnena *samhällskunskap*, *svenska*, *engelska*, *historia* och *religion*. Men lärarna upplever att det inte finns utrymme för detta i *engelska* och *religion*, så praktiken överensstämmer inte med teorin i detta fallet.

Ett av syftena med *engelska* enligt Skolverket är att eleven ska utveckla en förståelse för hur man söker, värderar, väljer och tillägnar sig information.⁹² Men enligt läraren så ligger fokus på språket och inte i att öva upp en *mediekompetens* (se 5.4 sid. 29). Läraren ser att behovet finns att jobba med de syften som är föreskrivna från Skolverket, men hänvisar till att det inte finns tid för detta. Det saknas dessutom punkter från Skolverket vad eleven skall *utveckla* inom *mediekompetens* i *engelska*, trots att det står med som syfte för ämnet.

Samma sak gäller för ämnet *religion* där det är formulerat som syfte att eleverna skall ges möjlighet att analysera texter och begrepp, kritiskt granska källor, diskutera och argumentera.⁹³

Men här ser inte läraren heller att det finns utrymme för det i praktiken (se 5.4 sid. 29). Precis som i engelskan saknas det punkter från Skolverket vad eleven skall *utveckla* inom *mediekompetens*, utan det står bara med som ett *syfte* för ämnet.

Förmodligen har det ett samband att det inte ges utrymme för övning i *mediekompetens* i engelska och religion, när det inte står med bland punkterna för vad eleverna skall utveckla. Det räcker således inte med att det står som ett av syftena för ämnet.

Däremot arbetar lärarna med målen som rör *mediekompetens* i *samhällskunskap*, *svenska* och *historia*. Men lärarnas tolkning av styrdokumentet är att det ges större *möjlighet* att arbeta med dessa mål snarare än att det är något de *måste* göra.

⁹²http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=ENG [2011-11-21]

⁹³http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=REL [2011-11-21]

Några av lärarna önskar därför lite tydligare ramar för detta och att det ska vara mer tvingande formulerat från Skolverket (se 5.4 sid. 29). När man läser ämnesmålen står det för vissa ämnen formulerat att man ska ge eleverna *möjlighet* att utveckla dessa färdigheter, inte att de *skall* utveckla färdigheterna. Denna formulering gör att det blir mycket upp till läraren att tolka hur man ger eleverna denna möjlighet, vilket kan leda till att det ser väldigt olika ut från klass till klass och från lärare till lärare. Detta var precis vad en av lärarna jag intervjuade var inne på (se 5.4 sid, 29). Men hon menade att det gäller alla ämnen, inklusive hennes ämne *svenska*. Fogelberg beskriver samma dilemma när hon påpekar att det råder oklarheter om vad medieundervisningen innehåller i de fall denna undervisningen integreras med redan etablerade ämnen.⁹⁴

Lärarnas allmänna uppfattning om elevernas *mediekompetens* är att den är låg och att de behöver arbeta mer med det (se 5.3 sid. 27). Majoriteten av lärarna tycker dessutom att det ligger på skolans ansvar att eleverna utvecklar denna kompetens (se 5.4 sid. 30).

Men det lärarna efterlyser för att uppnå en bredare och bättre *mediekompetens* hos eleverna är tydligare och mer tvingande direktiv från Skolverket och framförallt mer tid och resurser (se 5.4 sid.29). Även Fogelberg ser att det brister i formuleringarna från Skolverket och anser att medieundervisningen faller mellan stolarna.⁹⁵

När jag jämför svaren jag har fått från lärarna med vad som står i styrdokumentet från Skolverket, ser jag att de inte stämmer överens. Lärarna upplever sig inte ha den tid och de resurser som krävs för att uppfylla det Skolverket vill och att det inte är tillräckligt tydligt formulerat. Men viktigt att notera är att lärarna gärna *vill* arbeta med detta och att lärarna anser att det är en kompetens som borde prioriteras.

6.2 Slutsats

De svar jag har kommit fram till utifrån frågeställningarna är för det första att både forskningen, Skolverket och lärarna på gymnasieskolan är överens om vad som menas med *Media Literacy* och *mediekompetens*. Nämligen att kunna ta till sig information, kritiskt granska den, värdera innehållet och kunna bedöma trovärdigheten hos källan, för att sedan

⁹⁴ Fogelberg, K (2005) sid. 13

⁹⁵ A.a sid. 26

kunna ta ställning, bilda sig en egen uppfattning och argumentera för den och slutligen kunna presentera ett eget innehåll där man har vägt in allt detta.

Det finns också samband mellan vad forskningen säger, vad Skolverket säger och vad lärarna tycker kring den andra frågeställningen som berör vikten av att vara mediekompetent och varför det finns ett behov av *Media Literacy*. Alla tre anser att det råder ett stort informationsflöde i dagens samhälle och att det därför är viktigt att kunna sälla bland all information.

Motiveringen till det är att vi är medborgare i ett demokratiskt samhälle, att man måste förstå det samhälle man lever i och att kunna ta ställning i olika livsfrågor. Att det också är viktigt att förstå att det alltid finns ett syfte och en vinkling bakom varje påstående, varpå man bör vara ifrågasättande och analyserande innan man själv påstår något.

I den tredje frågan tog jag reda på hur *mediekompetenta* gymnasielärarna anser att eleverna är och svaret var ganska entydligt. De menade att eleverna mediekompetens är bristfällig och att eleverna har behov av att utveckla denna kompetens mer.

Till sist ville jag ta reda på om gymnasieskolan bidrar tillräckligt för att eleverna ska utveckla sin *mediekompetens*. Både Skolverket och lärarna, som är med och påverkar detta, har viljan och intentionen, men enligt lärarna så brister det i praktiken. Från Skolverket är direktiven inte tillräckligt tydliga, vilket leder till att det är upp till lärarna att tolka och prioritera hur detta ska behandlas i klassrummen. Eftersom ämnena, som dessa moment ingår i, också innefattar väldigt många andra moment, blir effekten att utrymmet att jobba med elevernas *mediekompetens* blir väldigt litet.

Men behovet finns uppenbarligen eftersom lärarna anser att elevernas *mediekompetens* är bristfällig. De hade gärna arbetat mer med att låta eleverna träna upp *mediekompetensen*, men de hinner inte med mer än de gör idag.

Alltså blir svaret på den fjärde och sista frågan att gymnasieskolan *inte* bidrar tillräckligt för att eleverna ska utveckla sin *mediekompetens*, trots viljan och intentionen från både Skolverket och lärarna.

6.3 Avslutning

Jag ville med denna uppsats lyfta fram hur viktigt det är att skolan arbetar med eleverna, för att få dem att förstå att det är upp till varje enskild individ att vara den kritiska granskaren av den information som medierna erbjuder och det som man själv producerar. Bara för att något är publicerat någonstans, betyder det inte per automatik att det är sant. Det är viktigt att kunna vara ifrågasättande, reflekterande, analyserande, värderande och att kunna bilda sig en egen uppfattning och argumentera för den. Förhoppningen jag har är att gymnasieskolan ska lägga mer tid och pengar på detta. Varför inte ha ett separat obligatoriskt ämne i skolan som enbart handlar om *Media Literacy* – att bli mediekompetent. Även Fogelberg är av den uppfattningen att medieundervisningen borde ligga som ett eget ämne.

Jag är inte förvånad över resultatet på studien. Tvärtom bekräftade det snarare min hypotes.

Men frågan som uppstår nu är hur man ska råda bot på problemet? Hur ska gymnasieskolan bidra till att eleverna utvecklar en bättre *mediekompetens*? Tid och resurser är det som lärarna efterlyser och tydligare direktiv från Skolverket. Eftersom dessa gymnasiegemensamma ämnen redan är fyllda med moment som ska hinnas med under kursernas gång, kanske det inte är rimligt att pressa in mer utan att något annat får stryka på foten.

Men *mediekompetens* är likafullt viktigt, till och med nödvändigt, enligt både forskarna och lärarna. Det finns dock gymnasieämnen som är mer renodlade för detta syfte, men dessa är endast ämnade för de elever som valt att gå samhällsprogrammet med medieinriktning. Varför är det så, när alla har behov av det? Skulle man kunna lösa detta genom att låta det bli ett gymnasiegemensamt ämne, alltså ett ämne som är obligatoriskt för alla elever att läsa oavsett vilket gymnasieprogram man har valt att gå? Finns det utrymme för att utöka dessa ämnen med ytterligare ett? Vad skulle det få för konsekvenser?

Dessa frågor kan det vara värt att forska vidare kring, men det är nog inte jag rätt person att göra, eftersom jag själv kommer att bli en undervisande lärare i dessa mer renodlade medieämnen.

Källförteckning

Ahrne, Göran & Svensson, Peter. (red.) (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Aspers, Patrik (2007) *Etnografiska metoder*. Malmö: Liber.

Bruhn Jensen, K (2009) *Medier och samhälle*. Lund: Studentlitteratur

Castells, M (2001) *Intergalaxen – Reflektioner om Internet, ekonomi och samhälle*. Göteborg: Daidalos

Demokrati.fi <http://www.kansanvalta.fi/sv/Etusivu/Demokratia/Mediakratiajamedianvalta>

Elliot, M (1997) *Förtroendet för medier*.

http://www.pol.gu.se/digitalAssets/1286/1286995_19.pdf [2012-01-16]

Fogelberg, Karin (2005) *Media Literacy, En diskussion om medieundervisning*.

http://arbetsrapporter.jmg.gu.se/pdf/Nr_25_media_literacy_hela_rapporten.pdf [2012-01-22]

Ghanem, Salma (1997) Red. McComb, M , Shaw, D & Weaver, D. *Communication and Democracy – Exploring the intellectual frontiers in Agenda-Setting theory*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Hvitfelt, H (2008) Red. Hvitfelt, H & Nygren, G. *På väg mot medievärlden 2020*. Malmö: Studentlitteratur

Livingstone, Sonia (2004) *Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies*. The Communication Review nr. 7

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10714420490280152> [2011-12-31]

Masterman, L (1997) *A rationale for media education*. Red. Kubey, RW *Media literacy in the information age: current perspectives*

http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=rpdHWLVwnikC&oi=fnd&pg=PA15&dq=Media+Literacy+Masterman&ots=ZgghvrXU2z&sig=9T5zw34ETsnUUmbHVafiWMXnN1s&redir_esc=y#v=onepage&q=Media%20Literacy%20Masterman&f=false [2012-01-18]

McComb, M , Shaw, D & Weaver, D (1997) *Communication and Democracy – Exploring the intellectual frontiers in Agenda-Setting theory*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates,

Inc.http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=py3pfMtLoOgC&oi=fnd&pg=PR9&dq=agendasetting&ots=KGWTt-8KtS&sig=pgIQQIbp4bUkQTR27tV_G-O8jWQ&redir_esc=y#v=onepage&q=agendasetting&f=false [2012-01-16]

Oxstrand, B (2009) *MEDIA LITERACY EDUCATION- A discussion about Media education in the Western countries, Europe and Sweden.*

http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22007/1/gupea_2077_22007_1.pdf [2011-11-21]

Picard, R & Ots, M (2008) Red. Hvitfelt, H & Nygren, G. *På väg mot medievärlden 2020.*

Malmö: Studentlitteratur

Robertsson, A (1999) Red. Goldman, K, Hallenberg, J, Jakobsson, B, Mörth, U & Robertsson, A. *Politikens Internationalisering.* Lund:Studentlitteratur.

http://www.promusica.se/Library/Electronic%20texts/Robertson_1999_sve.pdf [2012-01-18]

Skolverket www.skolverket.se [2011-10-31]

Skolverket http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2952 [2011-10-31]

Skolverket

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm;jsessionid=8355C82039E0CA09D4B6EFA894CC5CF9?subjectCode=SAM [2011-11-21]

Skolverket

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm;jsessionid=8355C82039E0CA09D4B6EFA894CC5CF9?subjectCode=SVE [2011-11-21]

Skolverket

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=ENG [2011-11-21]

Skolverket

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=HIS [2011-11-21]

Skolverket

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=REL [2011-11-21]

Skolverket, SKOLFS 2011:144, <http://www.skolverket.se/skolfs?id=2302> [2011-11-29]

Sveriges radio, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2024&artikel=4816811>
[2011-11-24]

Teljas, C, Johnsson, A & Enlund, N (2008) Red. Hvitfelt, H & Nygren, G. *På väg mot medievärlden 2020*. Malmö: Studentlitteratur

Ängelholms gymnasieskola,

http://www.gymnasium.se/Aengelholms_gymnasieskola_b1705.html [2011-12-09]